

Ο Καραγάτσης και η Ραψάνη

«Στη Λάρισα έζησε μόνον δύο χρόνια, αλλά είχε και πολλές αναμνήσεις από τα καλοκαίρια, που πήγαιναν στη Ραψάνη. Αλλά και τη Λάρισα την αγαπούσε και τη θυμόταν. Νομίζω ότι γενικά λάτρεψε τη Θεσσαλία», αφηγείται η κόρη του Καραγάτση, Μαρίνα, σε συνέντευξή της στο περιοδικό της εφημερίδας «Ελευθερία», Reporter.¹

Ο Καραγάτσης γνωρίζει τη Ραψάνη σε μια εποχή που πληθυσμιακά τουλάχιστον βρίσκεται στη ακμή της² και εκεί περνά τις καλοκαιρινές του διακοπές, μια και η Ραψάνη με το υγιεινό της κλίμα, το απαλλαγμένο από την υγρασία και την κομβική της θέση είναι τόπος παραθερισμού για πολλούς επισκέπτες από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Αυτόν τον τόπο επιλέγει και η οικογένεια Ροδόπουλου, ο οποίος θα σημαδέψει τον Καραγάτση.

Μια σύντομη περιδιάβαση στο ιστορικό της οικογένειας του θα φωτίσει αχνά αρκετά σημεία που καθόρισαν την λογοτεχνική του πορεία σε ότι αφορά την προσωπική του ιδεολογία και τις συγκρούσεις του με τις οικογενειακές αστικές και πολιτικές καταβολές.

Ο παππούς του Ανδρέας Ροδόπουλος, Πελοποννήσιος στην καταγωγή από οικογένεια γαιοκτημόνων, οι ρίζες της οποίας φθάνουν μέχρι την ελληνική επανάσταση, εξασκούσε το επάγγελμα του συμβολαιογράφου στην Πάτρα. Έφθασε στη Λάρισα το 1881, μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας, σε μια εποχή που ήταν απαραίτητη η παρουσία συμβολαιογράφων λόγω των πωλήσεων των τουρκικών ιδιοκτησιών.

Ο πατέρας του Γεώργιος Ροδόπουλος (1863-1938), ήταν δεύτερος γιος του Ανδρέα Ροδόπουλου, ο οποίος ήρθε στη Λάρισα το 1885, για να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία και παρέμεινε ασκώντας το επάγγελμα του δικηγόρου. Το 1891 παντρεύτηκε την Ανθή Μουλούλη από τον Τύρναβο. Το 1895 εκλέχθηκε δημοτικός σύμβουλος στη Λάρισα, ενώ το 1899 και το 1903 εκλέχθηκε βουλευτής της επαρχίας Τυρνάβου. Όμως το 1904 παραιτήθηκε και διορίστηκε διευθυντής στο υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας στα Τρίκαλα και εν συνεχεία και σε άλλες πόλεις.³ Το 1914 έγινε διευθυντής του τοπικού υποκαταστήματος στη Λάρισα, ενώ το 1918 έγινε διοικητής της Τράπεζας Κρήτης. Το 1920 επανήλθε στη δικηγορία και την πολιτική. Ξαναβγήκε βουλευτής το 1923, 1926 και 1928.

Η οικογένεια Γεώργιου Ροδόπουλου απέκτησε, δύο κόρες και τρεις γιους. Τη Ροδόπη, παντρεμένη με τον Φιλοποίμενα Τζουλιάδη, διευθυντή στην Αβερύφειο Γεωργική Σχολή (είναι η κυρία Διευθυντού στο βιβλίο «Συνταγματάρχης Λιάπκιν»), τη Φωφώ, το Νίκο, οικονομολόγο και επιχειρηματία, τον Κωνσταντίνο (Τάκη), ο οποίος για τριάντα πέντε χρόνια ήταν στην ενεργό πολιτική, ενώ από το 1953 έως το 1963 διετέλεσε πρόεδρος της Βουλής. Τελευταίος, γεννιέται στην Αθήνα το 1908 ο Δημήτριος Καραγάτσης, κατά 18 χρόνια μικρότερος από την πρώτη του αδελφή Ροδόπη, 15 από τον αδελφό του Νίκο, 12 από την αδελφή του Φωφώ.

Από τη σύντομη παρουσίαση της οικογένειας, δύο στοιχεία παίζουν βασικό ρόλο στην παιδική του ηλικία. Οι συνεχείς μεταθέσεις του πατέρα του έχουν ως αποτέλεσμα να γνωρίσει διάφορες επαρχιακές πόλεις, έτσι στα 1915 παρακολουθεί την Γ΄ Δημοτικού στο Αρσάκειο, στη Λάρισα. Η οικογένεια επιλέγει ως τόπο παραθερισμού τη Ραψάνη, ίσως επειδή η αδελφή του Ροδόπη έχει προβλήματα υγείας. Με το τέλος της σχολικής χρονιάς και στη συνέχεια για αρκετά καλοκαίρια με τη μητέρα του και τα αδέρφια του περνά τα καλοκαίρια στη Ραψάνη, την οποία επισκέπτεται και ως φοιτητής, με τον θάνατο όμως της αδελφής του Ροδόπης το 1937 δεν θα την ξαναεπισκεφθεί.

¹ Τεύχος 235,15-5-2005

² Σύμφωνα με την απογραφή του 1928, είχε 2.300 κατοίκους

³ Ο συμβολαιογράφος Ανδρέας Ροδόπουλος, άρθρο του Ν. Παπαθεοδώρου στην «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» 9/12/2015

Η πολιτική δραστηριότητα του πατέρα του και οι γνωριμίες ή οι φιλικοί δεσμοί που αναπτύσσονται με τους κατά τόπους δημάρχους ή τους προέδρους, γίνεται ίσως η αιτία ο μικρός Μίμης (όπως τον αποκαλούν τότε) να φιλοξενηθεί στο σπίτι του Δήμαρχου της Ραψάνης, Ιωάννη Βλαχοστέργιου.⁴

Με τα 3 από τα 9 παιδιά του Δημάρχου συνδέεται φιλικά με μια φίλια που θα κρατήσει ως το τέλος της ζωής του. Η διαμονή του στη Ραψάνη, ο κόσμος της, τα γραφικά τοπία της αλλά και η ανέμελη και περιπετειώδης περιπλάνησή του με τους φίλους του, (βλ. εισήγηση Δ. Βλαχοστέργιου-Βασβατέκη) καθώς και ο θεσσαλικός κάμπος με τα χωριά του που τον αγναντεύει από την αυλή του Αϊ-Θανάση, έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους σε αρκετά διηγήματά του, (βλ. εισήγηση Γ. Κεχαγιόγλου και Π. Λάλου).

Εκεί, κάτω από ένα από τα караγάτσια (που τώρα πια δεν υπάρχουν, ρημαγμένα από αρρώστια) επιλέγει το λογοτεχνικό ψευδώνυμο Καραγάτσης, το οποίο ο ίδιος νομιμοποίησε ως επώνυμο του με νομαρχιακή απόφαση το 1957. Την αιτία αυτής της απόφασής του την εξηγεί ο ίδιος σε μια επιστολή του,⁵ όπου με προθυμία αναλαμβάνει να εξηγήσει πώς και γιατί πήρε ψευδώνυμο. Μεταφέρει το διάλογο που είχε με τον πατέρα του, ο οποίος ουδεμία εκτίμηση έτρεφε προς τους λογοτέχνες:

« – Το όνομα που σου έδωσα είναι ακηλίδωτο και σου απαγορεύω να το κηλιδώσεις!

– Να μείνετε ήσυχος. Θα πάρω ψευδώνυμο...

.....καταλάβαινε πως η λογοτεχνική προοπτική ήταν το μεγάλο μου πάθος. Και συννέφιαζε... Έτσι από Ροδόπουλος γίνηκα Καραγάτσης».

Εδώ τελειώνει αυτός ο κύκλος της ζωής του, ενώ άλλοι και πολυποίκιλοι αναδύονται μέσα από το συγγραφικό του έργο.

⁴ Ο Ιωάννης Βλαχοστέργιος διετέλεσε Δήμαρχος και αργότερα πρόεδρος της κοινότητας από την απελευθέρωση της Θεσσαλίας, έως το 1907. Η Ραψάνη ήταν έδρα του Δήμου Ολύμπου έως το 1912 έχοντας στη δικαιοδοσία της τα χωριά Αιγάνη, Κρασιά Πυργετό, Καλλιπεύκη, Παλαιόπυργο και Πυργετό. Όταν καταργήθηκε ο Δήμος, έγινε κοινότητα.

⁵ Νέα Εστία, τεύχος 379, 15 Μαρτίου 1943. Η επιστολή υπάρχει και στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://sarantakos.wordpress.com/>